

1973 JAN 7

136

Balázs Irén

textilművész otthonában

Balla Demeter felvételei

Az Iparművészeti Múzeumban láttam legelőször egy textil faliképet. A sokféle textil, üveg, fa, fém anyagú, mai iparművészetünket reprezentáló kiállítás darabjai közül nemcsak méreteivel, de mondanivalójával, bossorkányosnak tűnő technikájával, erőteljesen plasztikus ábrázolásmódjával is kitűnt. Képéhez újra meg újra vissza kellett térni.

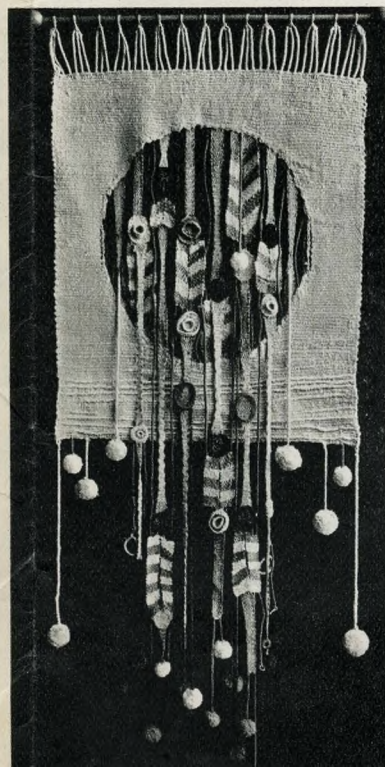
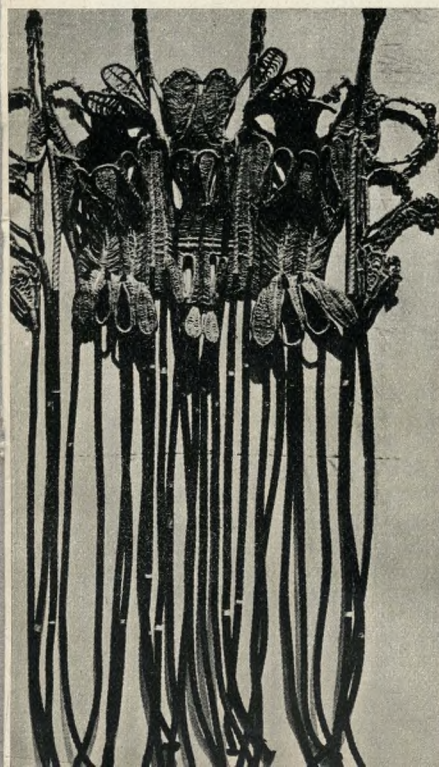
Szerettem volna Balázs Irén műtermébe ellátogatni, többi munkáját is megismerni. Tompa utca 17/a, földszint 4., mondta be címét a művész nő a telefonba.

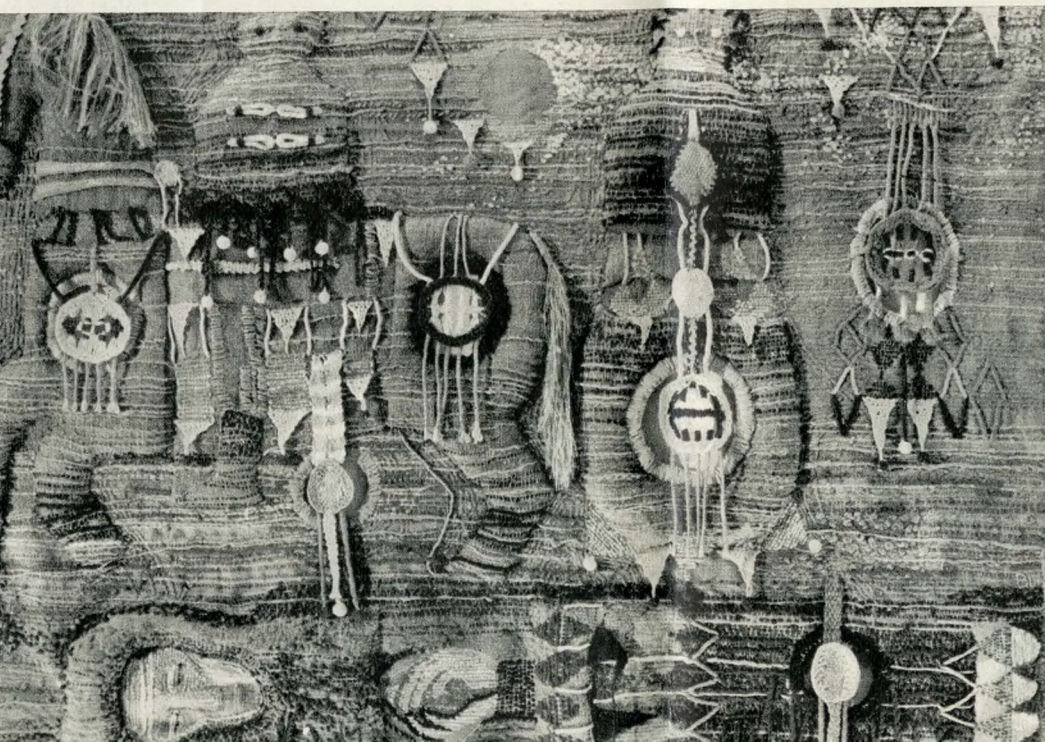
A Körútról bekanyarodva, a sivárszegényes „Franzstadtban” találtam magam. Sötétség, rossz levegő, apró zöldes, virágos, elektromos üzlet, parkoló teherautók otromba tömbjei — ebben a meglehetősen leverő környezetben alkot tehát a művész. Ezek után mondanom sem kell talán: gyönyörű faliképeket igen — de műtermet, azt nem találtam. (S a faliképeket is — hogyan?)

A ferencvárosi bérház udvaráról az egyik ajtó az ő otthonukba nyílik. És mostantól inkább többesszámot használok: egy művészpár életébe pillanhattam be. Az ipari formatervező Németh Aladár — az Iparművészeti Főiskola docense, a Képzőművész Szövetség vezetőségi tagja — érezhetően amúgyis részt vesz felesége munkásságában; úgy például, hogy szőnyegeiről, képeiről fotókat, színes diákat készít. Miután a lakásban szabad hely alig van, Balázs Irén művei rokonoknál, barátoknál vannak (festményeinek egy része pedig a pincében); hála tehát Németh Aladár élettársi és művészi szolidaritásának, hogy legalább egy szabályos „vetített-képes előadás” segítségével végigkísérhettem ennek a nagyon izgalmas, dekoratív, lírával telített művészetnek a kibontakozását. (Egyébként a fotók, színes diák minősége fotóművészre vall; mennyi tehetség és energia feszegeti ezeket a bérkaszárnnyalakat!)

Balázs Irén művészetének erejéről, szépségéről némi ízelítőt adnak az itt közölt reprodukciók. Én inkább arról beszélek, ami a múzeumlátogató vagy a folyóiratot böngésző nagyközönség előtt láthatatlan: ennek a művészetnek születési körülményeiről és hátteréről.

A művész-asszony Békés megyéből, Ókigyósról érkezett a fővárosba, az Iparművészeti Főiskolára. Textilszakra iratkozott. De kevesellte az ottani rajzolási-festészeti stúdiumokat, átment tehát a díszítőfestő tanzsékre, mozaik, secco, freskó, sgrafitto készítményt tanult. A diploma elnyerése után állami megbízásból két mozaikot készített: az egyik egy szegedi óvoda homlokzatát, a másik egy angyalföldi büfé belső falát díszíti. Talán a körülmények is közrejátszottak — tizennégy éve házasodtak össze, jobb híján ide költöztek, később gyermekük is született, még kevesebb lett a hely —: a festészethez amúgyis több kedvet érzett, egy festőállvány pedig elfért az egyik ablak előtt... (Bár ottjártamkor is teljesen elzárta a külvilág fényét egy előttük veszteglő teherautó; Balázs Irén fásultan legyintett, behúzta a függönyöket, férje

pedig a fotózáshoz használatos reflektorlámpával üzte el a sötétséget.)

A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának volt a tagja, egészen 1970-ig. Közben csinált már egy vargabetűt. 1967-ben megnézte a lausannei textilképzőiskolát, hazajött — és két hónap alatt elkészítette első faliszőnyegét. De megtorpant. A festményen minden négyzetcentiméter izgalmas, fontos és képileg azonnal érzékletessé válik. Amíg viszont a textilből a motívum előtűnik — az hosszú idő és fáradságos munka. Mégis, egyre izgatta a fantáziáját, micsoda lehetőségek rejlenek a textiliában — hiszen pályakezdése idején is ez foglalkoztatta... Tanulmányozta a nyugat-európai művészek merész, kombinatív technikáját, a jugoszlávok, a lengyelek modern kísérleteit. Aztán egyszerre csak elszánta magát. Zsákanyagot, madzagot, vattát, fonalat, spárgát, kötelet, meg mindenféle méretű tüt szerzett, horgolótűt, merklőtűt, kárpitos-tűt...

Körülbelül harminc faliképet készített két év alatt. Most várja a döntést: hol és mikor rendezheti meg első önálló kiállítását? Legújabb munkája a hálószoba s mindhármójuk közös dolgozószobája között, a nagy üvegajtó helyén lóg felfüggesztve, kifeszítve, többméteres, befejezés előtt álló relief-szerű textil falikép: a piliscsabai Mezőgazdasági Szakközépiskola nagytermébe készül. Ha közelről nézem, elámulok, hogyan nyer életet-értelmet a zsák, a spárga, s a többi szövött-fonott-sodort anyag, hogy mire képesek a színek: s a közelről színtelennek tűnő drappok is milyen plasztikusan ugranak elő a síkból, ha messziről nézem!

Messziről? Ebben a szűkös lakásban? A művészpár találékonsága — egyelőre — kifogyhatatlan. Balázs Irén kezembe nyomott egy látcsövet. A falikép, ahogy a lencsén át távlatot nyert, valóságosan átalakult, figurái megelevenedtek, minden apró részlet így nyerte el igazi jelentését. A látcső, kiderült, állandó kelléke a művész

munkájának. Enélkül ő maga sem látná – a saját művét. Térhatását egyáltalán nem. Volt abban valami tragikomikus, ahogy egymás kezébe adogattuk a kis masinát, hogy *lásunk*.

– Az a legnagyobb baj, hogy sürges az idő – mondta Balázs Irén.

Én először a rendelési határidőre értettem. Am ő másról beszélt. Arról, hogy túl sok volt a kitérő, harmincötévesen talált csak rá sajátos műfajára, művészi kifejezőmódjára.

Többnyire napi nyolc órát dolgozik. Állva, guggolva, hajladozva. Ismerősen hangzik, ahogy sorolja, hogyan lopkodja össze ezt a nyolc órát, miközben ellátja a háztartást; bevásárol, főz, mos, rendben tartja a lakást. Komoly beszédű, önmagához minden bizonnyal igen szigorú aszszony. Kunsági típus, nyúlánk természettel, barna konttyal, ragyogó, beszédes bogárszemekkel. Hallatlan vitalitásról és némi fáradtságról árulkodnak a szemei.

Kérdezem, milyen kilátásaik vannak arra, hogy műtermes, vagy legalábbis megfelelő méretű lakáshoz jussanak. Próbálkoztak már többször újsághirdetéssel, ráfizetéses lakás-cserével; mindeddig sikertelenül. Maradna még az építkezés. Dehát az rendkívül költséges. Természetesen, gyűjtenek rá...

*

Nagyon kevés a használható műtermes lakás a fővárosban, és kevés a megüresedő. Új műtermek építése pedig egyáltalán nem szerepel a tanácsi és az állami építkezések programjában. Így az iparművészek zöme és sok képzőművész is műterem-problémákkal küzd. A rohamosan emelkedő építőipari árak mellett a saját erőből történő műterem-építés tetemes költségét a művészeknek csak elenyésző része tudja vállalni.

Holott a művészeknek lételemük a műterem. S ez nem lehet csak az ő egyéni gondjuk.

Kövendi Judit

